

SCENARIUSZ ZAJĘĆ SZKOLNYCH:

Polacy ratujący Żydów podczas II wojny światowej na przykładzie Rodziny Ulmów

Cele lekcji:

1. Uczniowie zapoznają się z historią rodziny Ulmów ratujących Żydów podczas II wojny światowej.
2. Uczniowie uczą się pracy zespołowej, aktywnie uczestnicząc w tworzeniu pytań na podstawie przeczytanego tekstu.
3. Rozwijanie umiejętności analizy tekstu poprzez wyciąganie słów kluczowych i formułowanie pytań.

Czas trwania: 45 minut

Materiały:

- Teksty o rodzinie Ulmów.
- Karteczki z imionami uczniów do losowania grup (podział na grupy może być przeprowadzony w dowolny sposób).

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie (5 minut)

- Nauczyciel rozpoczyna lekcję od krótkiego wstępu na temat rodzin Ulmów, która ryzykowała życie, aby ratować Żydów podczas II wojny światowej.
- Wyjaśnia, że zadaniem uczniów będzie praca zespołowa nad tekstem, w którym będą musieli znaleźć najważniejsze informacje i na ich podstawie stworzyć pytania.

2. Podział na grupy i wyjaśnienie zasad (5 minut)

- Nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy. Każda grupa otrzymuje inny tekst (Grupa 1 – tekst *Rodzina Ulmów i ich życie w Markowej*, Grupa 2 – tekst *Zbrodnia w Markowej – 24 marca 1944 roku*, Grupa 3 – tekst: *Upamiętnienie i beatyfikacja rodziny Ulmów.*)
- Każda grupa ma za zadanie znaleźć jednowyrazowe słowa kluczowe związane z bohaterami ich tekstu i ułożyć do nich pytania, których odpowiedzi będą właśnie tymi słowami.
- Grupa, która ułoży więcej poprawnych pytań w określonym czasie, wygrywa.

3. Praca w grupach (15 minut)

- Uczniowie pracują w grupach, analizując tekst i wybierając słowa kluczowe. Następnie formułują pytania.
- Nauczyciel naprowadza uczniów, jeśli mają trudności.

Przykładowe słowa kluczowe i pytania do tekstu dla grupy I - Rodzina Ulmów i ich życie w Markowej:

1. **Markowa** – Pytanie: W jakiej wsi mieszkała rodzina Ulmów, pomagająca ukrywać Żydów w czasie II wojny światowej?
2. **Ulmowie** - Pytanie: Jak nazywała się polska rodzina, która ukrywała ośmioro Żydów w swoim domu w czasie okupacji niemieckiej?
3. **Poddasze** - Pytanie: Gdzie w domu Ulmów ukrywali się Żydzi przez ponad rok?
4. **Saul** - Pytanie: Jak miał na imię ojciec rodziny Goldmanów, która była ukrywana przez Ulmów?

5. **Jedwabniki** - Pytanie: Jakie zwierzęta hodował Józef Ulma, oprócz pszczoł, w swoim gospodarstwie?
6. **Fotografia** - Pytanie: Jaką pasją, oprócz rolnictwa, zajmował się Józef Ulma, dokumentując codzienne życie swojej rodziny?
7. **Wiktor** - Pytanie: Jak miała na imię żona Józefa Ulmy, która razem z nim ukrywała Żydów?
8. **Gestapo** - Pytanie: Jaka niemiecka formacja policyjna przyjechała do Markowej, aby zamordować rodzinę Ulmów i ukrywanych Żydów?
9. **Śmierć** - Pytanie: Jaką karę ponieśli Józef i Wiktor Ulmowie oraz ich dzieci za pomoc Żydom?
10. **Łańcut** - Pytanie: Z którego posterunku niemieckiego pochodziły oddziały, które przeprowadziły zbrodnię na rodzinie Ulmów?
11. **Zbrodnia** - Jak określana jest masakra, która miała miejsce 24 marca 1944 roku, kiedy zamordowano rodzinę Ulmów i ukrywanych Żydów?
12. **Bełżec** - Do którego obozu zagłady byli wywożeni Żydzi z okolic Markowej w ramach niemieckiej eksterminacji?
13. **Beatyfikacja** - Jak nazywa się proces, w wyniku którego rodzina Ulmów została wyniesiona na ołtarze przez Kościół Katolicki?

Przykładowe słowa kluczowe i pytania do tekstu dla grupy II - Zbrodnia w Markowej – 24 marca 1944 roku:

1. **Donos** - Pytanie: Co spowodowało, że Niemcy dowiedzieli się o ukrywających się Żydach w domu Ulmów?
2. **Policjant** - Pytanie: Kim był Włodzimierz Leś, który złożył donos na rodzinę Ulmów?
3. **Żandarmi** - Pytanie: Która formacja niemiecka, wspierana przez granatowych policjantów, przybyła do gospodarstwa Ulmów, aby przeprowadzić egzekucję?
4. **Eilert** - Pytanie: Jak miał na imię Dieken - dowódca niemieckich żandarmów, którzy dokonali zbrodni w Markowej?
5. **Golda** - Pytanie: Jak nazywała się jedna z kobiet żydowskich, które zostały zamordowane razem z rodziną Ulmów?
6. **Lea** - Pytanie: Kto, oprócz Goldy Grünfeld, został zamordowany wraz z rodziną Ulmów?
7. **Dziecko** - Pytanie: Kto towarzyszył Lei Didner podczas egzekucji, oprócz innych ukrywających się Żydów?
8. **Furmanka** - Pytanie: Jakim środkiem transportu przywieziono Niemców do domu Ulmów, zmuszając do tego miejscowych mieszkańców?
9. **Stanisława** - Pytanie: Jak nazywała się najstarsza córka Józefa i Wiktorii Ulmów, która zginęła podczas egzekucji?
10. **Szykarowie** - Pytanie: Która rodzina z Markowej, mimo ryzyka, kontynuowała ukrywanie Żydów po masakrze Ulmów?
11. **Egzekucja** - Pytanie: Jakim słowem określa się rozstrzelanie rodziny Ulmów i ukrywających się u nich Żydów?
12. **Niemcy** - Pytanie: Kto przeprowadził masakrę w gospodarstwie Ulmów 24 marca 1944 roku?
13. **Okupacja** - Pytanie: W jakich warunkach toczyły się wydarzenia, w wyniku których Ulmowie zostali zamordowani za pomoc Żydom?
14. **Granatowi** - Pytanie: Jak nazywano polskich policjantów, którzy współpracowali z niemieckimi żandarmami podczas zbrodni w Markowej?

Przykładowe słowa kluczowe i pytania do tekstu dla grupy III - Upamiętnienie i beatyfikacja rodziny Ulmów:

1. **Jerozolima** – Pytanie: Gdzie jest siedziba instytucji która przyznała rodzinie Ulmów tytuł „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata”?
2. **Kaczyński** - Pytanie: Który prezydent RP odznaczył rodzinę Ulmów Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski?
3. **Muzeum** - Pytanie: Co otwarto w Markowej w 2016 roku, upamiętniające Polaków ratujących Żydów?
4. **Markowa** - Pytanie: W której miejscowości otwarto Muzeum Polaków Ratujących Żydów oraz odbyła się beatyfikacja rodziny Ulmów?
5. **Beatyfikacja** - Pytanie: Jak nazywa się proces, w wyniku którego rodzina Ulmów została wyniesiona na ołtarze?
6. **Franciszek** – Pytanie: Który Papież zatwierdził męczeństwo rodziny Ulmów w 2022 roku?
7. **Męczeństwo** - Pytanie: Jakie zjawisko zostało uznane w przypadku rodziny Ulmów, co doprowadziło do ich beatyfikacji?
8. **Heroizm** - Pytanie: Jakie cechy przypisywano Polakom, którzy ratowali Żydów podczas okupacji niemieckiej?
9. **Okupacja** - Pytanie: Jakie historyczne wydarzenie miało kluczowy wpływ na losy rodziny Ulmów i innych Polaków ratujących Żydów?

4. Prezentacja wyników pracy (10 minut)

- Każda grupa po kolei prezentuje swoje pytania. Grupa przeciwna może spróbować odpowiedzieć na pytania konkurentów.
- Nauczyciel ocenia, które pytania są poprawne, i zapisuje punkty na tablicy.

5. Podsumowanie (5 minut)

- Nauczyciel podsumowuje wyniki, ogłaszając grupę, która ułożyła więcej pytań. Zwycięska grupa może otrzymać ocenę za aktywność.
- Ułożone pytania i odpowiedzi tworzą pracę w konkursie „Schowaj słowo – odkryj historię” o Polakach Ratujących Żydów na Podkarpaciu w czasie II wojny światowej.
- Nauczyciel zleca przepisanie wyników pracy w grupie do arkusza konkursowego i przesyła do na adres fundacja@niepoddamsię.pl jako pracę konkursową.
- Nauczyciel zachęca do refleksji nad odwagą i bohaterstwem rodzin takich jak Mikołajkowie, Świerczkowie i Ulmowie.

Efekty:

- Uczniowie zapoznają się z historią Polaków, którzy ratowali Żydów podczas wojny.
- Zostaną zmotywowani do pracy zespołowej i aktywnego udziału w zajęciach.

TEKST: GRUPA I - Rodzina Ulmów i ich życie w Markowej

Józef i Wiktoria Ulmowie mieszkali w Markowej, w województwie podkarpackim, wraz z sześciorgiem dzieci: Stanisławą, Barbarą, Władysławem, Franciszkiem, Antonim i Marią. Józef prowadził gospodarstwo rolne, zajmując się uprawą warzyw, hodowlą jedwabników oraz pszczelarstwem. Był również utalentowanym fotografem, dokumentującym codzienne życie swojej rodziny oraz okolicznych mieszkańców. Jego żona, Wiktoria, zajmowała się domem i dziećmi.

Markowa była niewielką wsią zamieszkałą przez kilkanaście rodzin żydowskich. W latach 1942–1943, gdy Niemcy przystąpili do likwidacji żydowskiej społeczności, wielu z nich zostało wywiezionych do obozów zagłady lub rozstrzelanych na miejscu. Ulmowie, mimo biedy i zagrożenia, zdecydowali się pomóc grupie żydowskich uciekinierów, udzielając im schronienia na poddaszu swojego domu. W ten sposób przez ponad rok ukrywali ośmioro Żydów: Saula Goldmana z czterema synami oraz dwie córki i wnuczkę Chaima Goldmana. W ten sposób Ulmowie stali się jedną z najważniejszych rodzin w Markowej, które ryzykowały życie, by ratować Żydów.

TEKST. GRUPA II - Zbrodnia w Markowej – 24 marca 1944 roku

W wyniku donosu prawdopodobnie złożonego przez granatowego policjanta Włodzimierza Lesia, Niemcy dowiedzieli się o ukrywających się Żydach w domu Ulmów. 24 marca 1944 roku nad ranem, pięciu niemieckich żandarmów pod dowództwem Eilerta Diekena, wspieranych przez kilku granatowych policjantów, przybyło do gospodarstwa Ulmów.

Najpierw rozstrzelano ukrywających się Żydów, w tym dwie kobiety – Goldę Grünfeld i Leę Didner z małym dzieckiem. Następnie zginęli Józef i Wiktoria, która była w zaawansowanej ciąży. Na oczach furmanów, których zmuszono do transportowania Niemców, niemieccy żandarmi podjęli decyzję o zabiciu wszystkich dzieci Ulmów – Stanisławy, Barbary, Władysława, Franciszka, Antoniego i Marii. Cała rodzina, włącznie z nienarodzonym dzieckiem Wiktorii, została zamordowana.

To dramatyczne wydarzenie było szokiem dla mieszkańców Markowej, w szczególności tych, którzy również ukrywali Żydów, jak rodzina Szylarów, którzy ukrywali siedmiu Żydów. Mimo ryzyka, Szylarowie zdecydowali się kontynuować pomoc do końca okupacji niemieckiej.

TEKST. GRUPA II - Upamiętnienie i beatyfikacja rodziny Ulmów

Rodzina Ulmów, za swoje poświęcenie i odwagę, pośmiertnie została uhonorowana tytułem „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata” przez Instytut Yad Vashem w 1995 roku. W 2010 roku prezydent RP Lech Kaczyński odznaczył ich Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

W 2016 roku w Markowej otwarto Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów. Od 2018 roku, w rocznicę tragicznych wydarzeń, obchodzony jest Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

Proces beatyfikacyjny rodziny Ulmów rozpoczął się w 2003 roku. Zakończył się w 2022 roku, kiedy papież Franciszek zatwierdził ich męczeństwo. Beatyfikacja rodziny Ulmów, w tym także nienarodzonego dziecka, odbyła się 10 września 2023 roku w Markowej, stając się wydarzeniem o globalnym znaczeniu, przypominającym o brutalności niemieckiej okupacji i heroizmie tych, którzy zaryzykowali życie, by ratować innych.

Wydarzenie to było ważnym momentem w procesie upamiętniania historii Polaków ratujących Żydów, zwłaszcza w kontekście szerzenia wiedzy o tych tragicznych czasach w Polsce oraz na świecie.

KONKURS „SCHOWAJ SŁOWO – ODKRYJ HISTORIĘ”
dla uczniów klas 7 i 8 szkół podstawowych z województwa podkarpackiego
upamiętniający bohaterski czyn Rodziny Ulmów oraz innych Polaków ratujących Żydów
podczas II wojny światowej na terenie województwa podkarpackiego.

FORMULARZ KONKURSOWY

lp.	PYTANIE	ODPOWIEDŹ	przyznana punktacja
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			

16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			

Nazwa szkoły i klasy:

Liczba uczniów w klasie:

Imię i nazwisko nauczyciela/opiekuna:

Dane kontaktowe (telefon i adres e-mail):